

Херсонський державний університет
Кафедра філософії та соціально-гуманітарних наук

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри філософії та
соціально-гуманітарних наук

 доцент Поліщук І.Є.

“28” серпня 2017 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціологія

спеціальності: 241 Готельно-ресторанна справа,

2017-2018 навчальний рік

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>24 Сфера обслуговування</u>	Вибіркова	
Змістових модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): 241 Готельно-ресторанна справа	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90		3-й	3-й
		Семестр	
		5/ сем.	5/6-й
		Лекції	
		16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		14	2 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	24 год.
		Вид контролю: залік	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 0,78	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 1,14/1; для заочної форми навчання – 0,43/1

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу:

Курс «Соціологія» спрямований на засвоєння студентами, що навчаються за програмами освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», найважливіших питань соціологічної науки. Соціологія дає можливість студентам зрозуміти сутність та особливості соціальних законів та закономірностей, за якими функціонують соціальні групи, спільноти, суспільства в цілому.

Завдання курсу:

Теоретичні: розкриття специфіки соціології як науки про суспільство, її відмінності від інших наук, обґрунтування важливості існуючих теоретичних концепцій класичного та сучасного періодів розвитку соціологічного знання, виявлення їх особливостей і взаємозв'язку, розкриття та пояснення особливостей функціонування різних соціальних інститутів, важливості вивчення їх для особистого життя людини, усвідомлення значення спеціальних соціологічних теорій та галузевих соціологій для досягнення якісного рівня професійної підготовки студентів.

Практичні: вміння аналізувати проблеми, що породжені сучасною суспільною практикою, вміння самостійно підготувати та провести соціологічне дослідження на рівні невеликої соціальної групи.

Міждисциплінарні зв'язки

Курс соціології органічно пов'язаний з різноманітними галузями соціального знання, що складає зміст всіх напрямів підготовки ХДУ. Світоглядна підготовка для засвоєння соціологічних знань здійснюється за допомогою дисциплін «Історія України», «Філософія». Основним фундаментом для розуміння теоретичної соціології служить соціальна філософія. Велике значення для засвоєння матеріалу курсу «Соціологія» мають набуті студентами знання в галузях психології, педагогіки, правознавства та економічної теорії.

Компетентності:

ЗК 10. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності;

ФК1 – Здатність аналізувати тенденції розвитку індустрії гостинності та рекреаційного господарства.

Очікувані результати навчання:

ПРН 3 Усвідомлювати соціальну значущість своєї професії, застосовувати принципи деонтології при виконанні професійних обов'язків

3. Програма навчальної дисципліни «Соціологія»

Соціологія як наука. Предмет і функції соціології

Поняття соціології. Основні підходи до розуміння суспільства і людини. Соціологія як наука про соціальні спільноти. Типи соціальних спільнот. Соціальні інститути як механізми самоорганізації спільного життя людей та їх різновиди. Структура та функції соціології. Місце соціології у системі наук. Специфіка соціології за об'єктом і предметом дослідження.

Історичні етапи розвитку соціології

Передумови виникнення соціології. Розвиток поглядів на суспільство і людину в історії філософії. О.Конт – засновник соціології. Соціальна статика і соціальна динаміка у вченні Конта. Предмет і методи соціології. Г.Спенсер як продовжувач позитивістської лінії у соціології. Ідея соціальної еволюції. Позитивістсько-натуралістичний напрям в соціології. Соціальний дарвінізм. Расово-антропологічна школа. Географічний напрям. Соціологічна концепція марксизму та її критичний аналіз. Соціологічний психологізм та його напрями. Соціологізм Е.Дюркгейма. “Розуміюча” соціологія М.Вебера. Німецька формаційна соціологія (Г.Зіммель, Ф.Тьонніс).

Сучасні соціологічні теорії

Стан розвитку та специфічні риси сучасної соціології. Основні парадигми сучасного соціологічного знання та його структура. Теоретична соціологія: структурні та інтерпретативні парадигми. Структурний функціоналізм. Соціальна система та її складники. Проблема соціальної інтеграції. Соціологія конфлікту. Символічний інтеракціонізм. Поняття соціальної взаємодії. Феноменологічна соціологія. Основні принципи феноменологічного підходу до розуміння і пояснення соціальної реальності. Інтегральна соціологія П.Сорокіна. Теорія соціокультурної динаміки. Концепція конвергенції. Емпірична соціологія та її основні школи.

Становлення соціологічної думки в Україні

Джерела вітчизняної протосоціології. Соціальна думка України кінця XVI – поч. XVII ст. Соціальна філософія Г.Сковороди. Початки української соціології. Характерні риси розвитку української соціології кінця XIX – поч. XX ст. Соціологія радянського періоду та її криза. Основні напрями розвитку соціології у сучасній Україні.

Суспільство як цілісна система

Системний підхід до суспільства в соціології. Аналіз суспільства з позицій детермінізму. Концепція суспільства в функціоналізмі та індивідуалізмі.

Соціальна структура суспільства

Поняття соціальної структури. Соціально-класова структура суспільства та тенденції та змін у пострадянському періоді. Соціально-етнічна структура суспільства. Соціально-демографічна структура суспільства. Соціальна стратифікація та соціальна мобільність. Динаміка соціальної структури українського суспільства періоду реформ 90-х років ХХ століття – початку ХХІ століття.

Особистість як суб'єкт і об'єкт суспільних відносин

Поняття «особистість» в соціології. Особистість – людина – індивід. Біологічне та соціальне в людині. Теорія розвитку особистості. Характерні риси особистості та її внутрішня духовна структура. Проблема соціалізації, соціальної адаптації та інтеріоризація. Ресоціалізація особистості в перехідних типах суспільств.

Соціологія молоді

Соціологія молоді як спеціальна соціологічна теорія. Соціологія молоді як складова державної молодіжної політики. Основні поняття і категорії соціології молоді. Сутність молоді та її основні соціальні якості. Соціальні характеристики молоді, її особливості та специфічні риси. Молодіжні проблеми та їх зміст. Державна молодіжна політика в Україні: складові та напрямки.

Соціологія сім'ї

Сім'я як соціальний інститут та мала соціальна група. Специфіка соціологічного вивчення сім'ї. Основні задачі соціологічного дослідження сім'ї. Умови життя, структура шлюбу (нуклеарна і розширена сім'я; моногамія і полігамія; патріархальні та матріархальні родини тощо). Соціальні та індивідуальні функції сім'ї. Основні підходи до вивчення сім'ї в соціологічній думці: структурно-функціоналістський, інтеракціоністський, інституціональний тощо. Сім'я в Україні: сучасний стан, тенденції розвитку.

Етносоціологія та соціологія нації

Етносоціологія та предмет її дослідження. Зародження і розвиток етносоціології у світовій та вітчизняній соціологічній думці. Методологічні підходи до вивчення етнічних спільнот. Проблема нації в працях вітчизняних та зарубіжних соціологів. Основні концептуальні схеми соціології нації. Поняття національного відродження та його місце в соціології нації. Етносоціальний розвиток сучасної України: стан, проблеми, перспективи.

Соціологія культури

Поняття культури та її визначення. Соціологічний підхід до вивчення культури та його специфіка. Центральні категорії соціології культури. Внутрішня структура культури та її форми. Соціальні функції культури. Методологічні засади соціологічного аналізу культури. Традиції соціокультурного мислення в Україні. Криза та відродження культури в суспільствах перехідного типу.

Соціологія політики

Поняття і категорії соціології політики. Предмет та об'єкт соціології політики. Політика та її визначення у різних соціологічних школах і напрямках. Влада як центральне поняття в соціології політики. Основні складові соціології політики. Політична соціалізація індивіда. Соціологічні дослідження політичних процесів в Україні. Деполітизація населення та її причини. Основні тенденції розвитку політичного життя в Україні.

Соціологія праці та управління

Основні етапи розвитку соціологічного знання про економічну сферу. Теорія економічного лібералізму А.Сміта та її соціальні аспекти. Праці Д.Рікардо і Т.Мальтуса, їх соціальний аспект. К.Маркс та соціологічна перебудова теоретичної економіки. Соціологічний аналіз економічної сфери в концепціях М.Вебера і Е.Дюркгейма. Взаємодія економічної та соціальної сфер у працях М.Ковалевського. Розробка предмету економічної соціології Т.Парсоном і Н.Смелзером. Концепції індустріального і постіндустріального суспільства. Основні напрями досліджень соціології праці та управління.

Методика та техніка соціологічних досліджень

Підготовка до проведення конкретно-соціологічного дослідження та його етапи. Розробка програми конкретно-соціологічного дослідження. Розрахунок та обґрунтування вибірки. Основні методи конкретно-соціологічного дослідження. Основні комп'ютерні програми обробки первинної соціологічної інформації. Стратегічний та робочий плани конкретно-соціологічного досліджень.

**4. Структура навчальної дисципліни «Соціологія»
Розподіл навчального часу**

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р	л		п	лаб	інд	с.р.	
Змістовний модуль I. Історія, теорія та методологія соціології.						I/II семестр						
Тема 1. Соціологія як наука. Предмет і функції соціології.	4	4	2		-	-	6	2	-	-	-	4
Тема 2. Становлення та основні етапи розвитку соціології.	10	4	2		-	6	10	-	-	-	-	10
Тема 3. Сучасні західні соціологічні теорії	14	4	2		-	8	10	-	-	-	-	10
Тема 4. Соціологічні ідеї українських мислителів.	6	2	2		-	4	6	-	-	-	-	6
Тема 5. Соціологія особистості.	4	2	2		-	2	4	-	-	-	-	4
Тема 6. Суспільство як цілісна система.	6	2	-		-	4	10	-	-	-	-	10
Тема 7. Соціальна структура суспільства.	10	2	2		-	6	12	2	-	-	-	10
Змістовий модуль II. Спеціальні та галузеві теорії. Емпіричні соціологічні дослідження.												
Тема 8. Спеціальні соціологічні теорії.	12	2	-		-	10	12	-	-	-	-	12
Тема 9. Галузеві соціологічні теорії.	12	2	-		-	10	12	-	-	-	-	12
Тема 10. Методика та техніка соціологічних досліджень.	12	-	2		-	10	8	-	2	-	-	6
Разом за змістовим модулем	90	16	14		-	60	90	4	2	-	-	84

5. Змістові модулі навчальної дисципліни «Соціологія»

I змістовий модуль

Тема: ІСТОРІЯ, ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ СОЦІОЛОГІЇ

Лекційний модуль:

1. Соціологія як наука. Предмет та функції соціології
2. Становлення та основні етапи розвитку соціології
3. Сучасні західні соціологічні теорії
4. Суспільство як цілісна система.
5. Соціальна структура суспільства

Семінарський модуль:

1. Соціологія як наука. Предмет і функції соціології
2. Становлення та основні етапи розвитку соціології
3. Сучасні західні соціологічні теорії
4. Соціологічні ідеї українських мислителів
5. Соціологія особистості
6. Соціальна структура суспільства

Модуль самостійної роботи:

1. Становлення та основні етапи розвитку соціології
2. Сучасні західні соціологічні теорії
4. Соціологічні ідеї українських мислителів
5. Соціологія особистості
6. Суспільство як цілісна система
7. Соціальна структура суспільства

I. Опрацювання теоретичних питань за підручниками та першоджерелами.

1. Соціологічне вчення Г. Зіммеля та Ф. Тьоніса
2. Інтегральна соціологія П. Сорокіна
3. «Розуміюча соціологія» М. Вебера
4. Соціологічні погляди В. Парето
5. Соціологічні ідеї українських мислителів
6. Суспільство як цілісна система. Соціальна структура суспільства.
7. Соціологія культури

8. Соціологія політики
9. Соціологія праці та управління

II. Виконання тестових завдань

II змістовий модуль

Тема: СПЕЦІАЛЬНІ ТА ГАЛУЗЕВІ ТЕОРІЇ. ЕМПІРИЧНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Лекційний модуль:

1. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії
2. Галузеві соціологічні теорії

Семінарський модуль:

1. Методика та техніка соціологічних досліджень

Модуль самостійної роботи:

1. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії
2. Галузеві соціологічні теорії
3. Методика та техніка соціологічних досліджень

6. Методи навчання

Реалізація навчально-виховних завдань потребує комплексного використання різноманітних методів навчання, які мають забезпечити взаємопов'язану та цілеспрямовану діяльність педагога й студентів. Методи навчання реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності. Вони мають забезпечити взаємозв'язок трьох компонентів: мотиваційного, організаційно-ділового і контрольного-оцінного. У першому випадку треба використовувати методи, спрямовані на формування у студентів інтересу до пізнавальної діяльності. У групі організаційно-ділового компонента виділяють методи організації і забезпечення мисленнєвої діяльності (індуктивний, дедуктивний, репродуктивний та пошукового характеру). Такі методи називають словесними, наочними і практичними. У групі контрольного-оцінного компонента визначають методи пов'язані з контролем за навчальною діяльністю студентів.

До словесних методів навчання належать: розповідь, пояснення, бесіда, лекція. Ці методи використовуються під час лекційних та семінарських занять з дисципліни «Соціологія».

Розповідь – це метод навчання, який передбачає оповідну, описову форму розкриття навчального матеріалу з метою спонукання студентів до створення в уяві певного образу.

Пояснення — вербальний метод навчання, за допомогою якого педагог розкриває сутність певного явища, закону, процесу. Він ґрунтується не стільки на уяві, скільки на логічному мисленні з використанням попереднього досвіду студентів.

Бесіда передбачає використання попереднього досвіду студентів з певної галузі знань і на основі цього приведення їх за допомогою діалогу до усвідомлення нових явищ, понять або відтворення уже наявних. З цього погляду виділяють два види бесіди: евристичну й репродуктивну. За місцем у навчальному процесі розрізняють вступну, поточну й підсумкову бесіди.

Лекція — це метод, за допомогою якого педагог у словесній формі розкриваю сутність наукових понять, явищ, процесів, логічно-пов'язаних, об'єднаних загальною темою.

Ефективне навчання неможливе без широкого використання наочних методів. Вони зумовлені діалектичними закономірностями пізнання і психологічними особливостями сприймання. Наочні методи передбачають насамперед використання демонстрації та ілюстрації. При цьому варто зауважити, що ці методи можуть застосовуватися як прийоми реалізації вимог інших методів.

Демонстрація — це метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у натурі, динаміці.

Ілюстрація — метод навчання, за якого предмети і процеси розкриваються через їх символічне зображення (світлини, малюнки, схеми, графіки та ін.).

Досить суттєвим у використанні наочних методів навчання є володіння технологією і техніки виготовлення й використання засобів демонстрації та ілюстрації. Особливої уваги потребує використання технічних засобів навчання, й зокрема комп'ютерної техніки. Зазначений метод відіграє значну роль в процесі організації самостійної роботи студентів.

Під час виконання самостійної роботи використовуються інтерактивні методи навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань). Окрім того з метою активізації розумової діяльності студентів застосовуються: проблемний виклад навчального матеріалу, частково-пошуковий метод.

Проблемний виклад передбачає створення викладачем проблемної ситуації, допомогу студентам у виділенні та «прийнятті» проблемного завдання, використанні словесних методів (лекцій, пояснення). Для активізації мисленнєвої діяльності студентів, спрямованої на задоволення пізнавального інтересу шляхом отримання нової інформації.

Частково-пошуковий метод включає студентів у пошук шляхів, прийомів і засобів розв'язання пізнавального завдання. Для забезпечення дієвості цього методу необхідно створити проблемну ситуацію і спонукати студентів до розуміння і «прийняття» пізнавального завдання, керувати ходом пошукової мисленнєвої діяльності студентів з використанням системи логічно вмотивованих запитань; стимулювати і схвалювати пізнавальну діяльність студентів у процесі розв'язання навчальних завдань; аналізувати успіхи і помилки, труднощі.

7. Методи контролю

Контроль знань здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю (усного та письмового), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів, майбутніх фахівців, до навчально-пізнавальної діяльності. З метою об'єктивної перевірки знань на семінарських заняттях застосовуються наступні методи контролю знань: усне опитування, письмові контрольні роботи, тестовий контроль.

Самостійна робота перевіряється шляхом написання рефератів, тестів, а також усного опитування.

Для перевірки навчальних досягнень студентів пропонуються закриті тести (з однією правильною відповіддю, з кількома правильними відповідями, з однією неправильною відповіддю):

Варіант 1.

1. Термін «соціологія» з'явився:

- 1) на початку XX ст.;
- 2) наприкінці XVIII ст.;
- 3) у першій половині XIX ст.;
- 4) в античну добу.

2. Найбільш розгорнута теорія соціальної стратифікації належить:

- 1) К. Марксу;
- 2) П.Сорокіну;
- 3) М. Веберу;
- 4) Е. Дюркгейму.

3. Чи можна погодитись з тезою:

Соціальний статус грає головну роль серед знайомих, а особистий статус – серед незнайомих людей.

Так   Ні

4. Короткочасне скупчення людей, що не мають нічого спільного, крім одночасної фізичної присутності в одному і тому ж місці, називається:

- 1) клан;
- 2) група;
- 3) натовп;
- 4) черга.

8. Критерії оцінювання

Критерії оцінювання навчальних досягнень (усна відповідь)

- F-1** Практично не знає науково-понятійного апарату. Володіння навчальним матеріалом на рівні розпізнавання. Не має конспектів з дисципліни. Не може користуватися підручниками, словниками та енциклопедіями, методичними рекомендаціями, іншими дидактичними засобами. Не має наукового уявлення про предмет і завдання курсу, або може дуже приблизно їх сформулювати, виходячи із знань, набутих в повсякденному житті.
- Fx - 2** Має слабозвинені уявлення про термінологію. Володіє навчальним матеріалом на фрагментарному рівні. Конспект з предмету складений безсистемно і фрагментарно. Не спроможний побудувати логіку відповіді. Не може відповісти на питання без грубих помилок, намагається вгадати відповідь на конкретні запитання. Зовсім не обізнаний в першоджерелах. Не спроможний продуктивно використовувати допомогу викладача.
- E - 3** Самостійно відтворює деякі основні положення, викладені в базовому підручнику чи лекційному матеріалі. Може в найбільш загальних моментах розкрити зміст основних понять і категорій. Для відтворення систематизованого навчального матеріалу потребує сторонньої допомоги. Письмові роботи безсистемні і непослідовні, позбавлені проблемності, збіднені на наукову термінологію. Часто припускається типових помилок, які, однак, при допомозі може виправити. Конспект складений формально, часто неохайно. Нерідко замість конспекту при відповідях користується ксерокопіями з підручників, які слабо або взагалі не опрацьовані. Зовсім не вивчає додаткову літературу, із першоджерелами ознайомлений поверхово. Матеріалом, що планується на самостійне опрацювання, практично не володіє.
- D - 3** Повною мірою відтворює матеріал, що викладений в рекомендованих підручниках. Додатковою літературою практично не користується, знання першоджерел не має системного характеру. При відповідях зорієнтований на репродуктивне відтворення матеріалу, а не його творче осмислення і засвоєння. В цілому вільно орієнтується в історико-філософських аспектах предмету, однак відчуває значні утруднення при розгляді теоретичних питань. При виправленні помилок, яких припускається при усних відповідях, потребує деякої допомоги викладача. Слабко уявляє, як можуть бути використані знання з предмету при вивченні інших дисциплін соціогуманітарного спрямування, у становленні фахово важливих

рис особистості. Теми, що виносяться на самостійну роботу, опрацьовані поверхово.

- С - 4** Досить вільно володіє матеріалом в обсязі робочої навчальної програми, чітко уявляє і може пояснити суть основних положень, понять і категорій. Має повні особисто написані конспекти з лекційних та семінарських занять, систематично вивчає теми, що виносяться на самостійне опрацювання, використовує їх матеріал при усних відповідях і написанні письмових контрольних робіт. Має конспект по всім першоджерелам, хоча не завжди достатній за обсягом та якістю для їх повноцінного вивчення. Відповідь побудована логічно, однак на семінарських заняттях часто звертається до конспектів. Не завжди може пояснити суть законспектованого матеріалу. При необхідності достатньо легко знаходить потрібний матеріал у конспекті, підручниках, довідковій літературі. Може виявляти зацікавленість до окремих проблем, публікацій в періодичних виданнях. Не завжди може показати актуальність проблем, що розглядаються в курсі навчальної дисципліни.
- В - 4** Вільно володіє матеріалом згідно з програмою дисципліни. Систематично відвідує лекційні і семінарські заняття, глибоко і цілеспрямовано вивчає першоджерела. При роботі на семінарських заняттях виявляє активність, здатність до ведення наукової дискусії, самостійного мислення. Може чітко визначити актуальність проблемних питань, що вивчаються, добре усвідомлює значення дисципліни для становлення професіонала та особистості. Проявляє сталий і неослабний інтерес до різних проблем, читає додаткову літературу з метою поглиблення знань, отриманих на заняттях. Досить ефективно використовує попередній матеріал, може на достатньому рівні здійснювати аналітико-синтетичні операції на основі отриманих знань. Володіє достатньо високою культурою самостійного планування своєї позааудиторної роботи. Однак в деяких темах може виявляти фрагментарність знання, неспроможність на високому рівні використовувати філософську методологію щодо розгляду і аналізу актуальних проблем розвитку людини та суспільства.
- А - 5** Чітко розуміє роль і значення курсу як специфічного наукового світогляду і як універсальної методології. Вільно володіє матеріалом згідно з програмою дисципліни. Систематично відвідує лекційні і семінарські заняття, глибоко і цілеспрямовано вивчає першоджерела. При роботі на семінарських заняттях виявляє активність, здатність до ведення наукової дискусії, самостійного мислення. Може чітко визначити актуальність проблемних питань,

що вивчаються, добре усвідомлює значення дисципліни для становлення професіонала та особистості. Проявляє сталий і неослабний інтерес до різних проблем, читає додаткову літературу з метою поглиблення знань, отриманих на заняттях. Ефективно використовує попередній матеріал, може здійснювати аналітико-синтетичні операції на основі отриманих знань. Володіє високою культурою самостійного планування своєї позааудиторної роботи, продуктивно аналізувати проблемні ситуації, що виникають в сучасному світі та країні. На семінарських заняттях відповідає вільно, конспекти та інші допоміжні матеріали використовує творчо. Письмові роботи мають чітко визначену логічну структуру і завершений характер, характеризуються гарним науковим стилем. Вільно використовує міжпредметні зв'язки, добре орієнтується в періодичній та монографічній літературі з предмету. Легко знаходить відповіді на нестандартні питання. Здатен переконливо обґрунтовувати свою світоглядну та громадську позицію, на високому теоретичному рівні аналізувати соціальне значущі проблеми і процеси. Виявляє творчі здібності, схильність до самостійної науково-дослідницької роботи, що проявляється у прагненні приймати участь в наукових конференціях, проблемних групах тощо.

Критерії оцінювання навчальних досягнень (залік)

- F-1** Практично не знає науково-понятійного апарату. Володіння навчальним матеріалом на рівні розпізнавання. Не має конспектів з дисципліни. Не може користуватися підручниками, словниками та енциклопедіями, методичними рекомендаціями, іншими дидактичними засобами. Не має наукового уявлення про предмет і завдання курсу, або може дуже приблизно їх сформулювати, виходячи із знань, набутих в повсякденному житті.
- Fx - 2** Має слаборозвинені уявлення про термінологію. Володіє навчальним матеріалом на фрагментарному рівні. Конспект з предмету складений безсистемно і фрагментарно. Не спроможний вибудувати логіку відповіді. Не може відповісти на питання без грубих помилок, намагається вгадати відповідь на конкретні запитання. Зовсім не обізнаний в першоджерелах. Не спроможний продуктивно використовувати допомогу викладача.
- E - 3** Самостійно відтворює деякі основні положення, викладені в базовому підручнику чи лекційному матеріалі. Може в найбільш загальних моментах розкрити зміст основних понять і категорій. Для відтворення систематизованого навчального матеріалу потребує сторонньої допомоги. Письмові роботи безсистемні і непослідовні, позбавлені проблемності, збіднені на наукову термінологію. Часто припускається типових помилок, які, однак, при допомозі може виправити. Конспект складений формально, часто неохайно. Нерідко замість конспекту при відповідях користується ксерокопіями з підручників, які слабо або взагалі не опрацьовані. Зовсім не вивчає додаткову літературу, із першоджерелами ознайомлений поверхово. Матеріалом, що планується на самостійне опрацювання, практично не володіє.
- D - 3** Повною мірою відтворює матеріал, що викладений в рекомендованих підручниках. Додатковою літературою практично не користується, знання першоджерел не має системного характеру. При відповідях зорієнтований на репродуктивне відтворення матеріалу, а не його творче осмислення і засвоєння. В цілому вільно орієнтується в історико-філософських аспектах предмету, однак відчуває значні утруднення при розгляді теоретичних питань. При виправленні помилок, яких припускається при усних відповідях, потребує деякої допомоги викладача. Слабко уявляє, як можуть бути використані знання з предмету при вивченні інших дисциплін соціогуманітарного спрямування, у становленні фахово важливих рис особистості. Теми, що виносяться на самостійну роботу, опрацьовані поверхово.

- С - 4** Досить вільно володіє матеріалом в обсязі робочої навчальної програми, чітко уявляє і може пояснити суть основних положень, понять і категорій. Має повні особисто написані конспекти з лекційних та семінарських занять, систематично вивчає теми, що виносяться на самостійне опрацювання, використовує їх матеріал при усних відповідях і написанні письмових контрольних робіт. Має конспект по всім першоджерелам, хоча не завжди достатній за обсягом та якістю для їх повноцінного вивчення. Відповідь побудована логічно, однак на семінарських заняттях часто звертається до конспектів. Не завжди може пояснити суть законспектованого матеріалу. При необхідності достатньо легко знаходить потрібний матеріал у конспекті, підручниках, довідковій літературі. Може виявляти зацікавленість до окремих проблем, публікацій в періодичних виданнях. Не завжди може показати актуальність проблем, що розглядаються в курсі навчальної дисципліни.
- В - 4** Вільно володіє матеріалом згідно з програмою дисципліни. Систематично відвідує лекційні і семінарські заняття, глибоко і цілеспрямовано вивчає першоджерела. При роботі на семінарських заняттях виявляє активність, здатність до ведення наукової дискусії, самостійного мислення. Може чітко визначити актуальність проблемних питань, що вивчаються, добре усвідомлює значення дисципліни для становлення професіонала та особистості. Проявляє сталий і неослабний інтерес до різних проблем, читає додаткову літературу з метою поглиблення знань, отриманих на заняттях. Досить ефективно використовує попередній матеріал, може на достатньому рівні здійснювати аналітико-синтетичні операції на основі отриманих знань. Володіє достатньо високою культурою самостійного планування своєї позааудиторної роботи. Однак в деяких темах може виявляти фрагментарність знання, неспроможність на високому рівні використовувати філософську методологію щодо розгляду і аналізу актуальних проблем розвитку людини та суспільства.
- А - 5** Чітко розуміє роль і значення курсу як специфічного наукового світогляду і як універсальної методології. Вільно володіє матеріалом згідно з програмою дисципліни. Систематично відвідує лекційні і семінарські заняття, глибоко і цілеспрямовано вивчає першоджерела. При роботі на семінарських заняттях виявляє активність, здатність до ведення наукової дискусії, самостійного мислення. Може чітко визначити актуальність проблемних питань, що вивчаються, добре усвідомлює значення дисципліни для становлення професіонала та особистості. Проявляє сталий і неослабний інтерес до різних проблем, читає додаткову літературу з метою поглиблення знань, отриманих на заняттях. Ефективно

використовує попередній матеріал, може здійснювати аналітико-синтетичні операції на основі отриманих знань. Володіє високою культурою самостійного планування своєї позааудиторної роботи, продуктивно аналізувати проблемні ситуації, що виникають в сучасному світі та країні. На семінарських заняттях відповідає вільно, конспекти та інші допоміжні матеріали використовує творчо. Письмові роботи мають чітко визначену логічну структуру і завершений характер, характеризуються гарним науковим стилем. Вільно використовує міжпредметні зв'язки, добре орієнтується в періодичній та монографічній літературі з предмету. Легко знаходить відповіді на нестандартні питання. Здатен переконливо обґрунтовувати свою світоглядну та громадську позицію, на високому теоретичному рівні аналізувати соціальне значущі проблеми і процеси. Виявляє творчі здібності, схильність до самостійної науково-дослідницької роботи, що проявляється у прагненні приймати участь в наукових конференціях, проблемних групах тощо.

Критерії оцінювання (письмові контрольні роботи)

- F-1 Навчальним матеріалом не володіє. Не має теоретичного уявлення про предмет і завдання курсу.
- F-2 Навчальним матеріалом володіє на фрагментарному рівні. Не може відповісти на питання без грубих помилок, не обізнаний в першоджерелах. Логіка відповіді відсутня.
- E-3 В письмовій відповіді відтворені лише деякі положення, викладені в основній навчальній літературі та лекційному матеріалі. Зміст основних понять та категорій розкриває в найбільш загальному вигляді. Не користується додатковою літературою, першоджерелами володіє дуже поверхово. Неспроможний чітко відповідати на питання.
- D-3 В основному відтворює матеріал, викладений в основній навчальній літературі. Не використовує додаткову літературу. Переважає репродуктивне відтворювання навчального матеріалу. У відповіді не вистачає творчого осмислення питань.
- C-4 В достатній мірі вільно володіє матеріалом в обсязі навчальної програми, здатний пояснити суть основних положень, понять та категорій. Однак стиль мислення має бути більш самостійним.
- B-4 Демонструє вільне володіння матеріалом згідно з програмою дисципліни, мислення є в достатній мірі самостійним. При відповіді використовує додаткову літературу, попередній матеріал. Однак в окремих питаннях може виявляти неспроможність на високому рівні використовувати наукову методологію.
- A-5 Вільно володіє матеріалом згідно з програмою дисципліни. Виявляє здатність до самостійного мислення. Проявляє інтерес до проблем дисципліни, читає додаткову літературу з метою поглиблення знань. Ефективно використовує попередній матеріал. Легко знаходить відповіді на нестандартні питання. Здатен переконливо обґрунтовувати свою світоглядну позицію. Виявляє творчі здібності, схильність до самостійної науково-дослідницької роботи.

**Критерії оцінювання
(тестові роботи)**

F-1 (незадовільно)	-	1-34 %
F-2 (незадовільно)	-	35-59%
E- 3 (задовільно)	-	60-63%
Д-3 (задовільно)	-	64-73%
С-4 (добре)	-	74-81%
В-4 (добре)	-	82-89%
А-5	-	90-100%

Критерії оцінювання навчальних досягнень

(реферати)

- F-1 Реферат не відповідає вимогам даного виду робіт. У змісті практично не висвітлені сутність питання зазначеної теми. Обсяг і оформлення не відповідають вимогам. План та список використаної літератури відсутній.
- Fх-2 Реферат не відповідає вимогам даного виду робіт. План та зміст поверхові, у тексті немає посилань на використані джерела, список літератури містить 1-2 найменування базових підручників. Висновки відсутні.
- E-3 У рефераті висвітлені деякі основні питання теми. Зміст розкривається недостатньо чітко і послідовно. Обсяг і оформлення слабо відповідають вимогам. Висновки є недостатньо глибокими.
- Д-3 Реферат в основному відповідає вимогам до змісту та оформлення. Не всі питання плану розкриті глибоко, чітко і послідовно. Список літератури достатній. Однак у викладенні матеріалу переважає репродуктивне відтворення. Студент слабо уявляє актуальність теми.
- С-4 У рефераті повною мірою відтворено навчальний матеріал із заданої теми. Відчувається вміння студента працювати з теоретичною літературою. Реферат містить чіткий план та достатній за обсягом список літератури. Тема опрацьована на достатньому рівні. У тексті основних розділів подекуди зберігаються стилістичні та логічні помилки.
- В-4 У рефераті висвітлені всі основні аспекти заданої теми. Студент демонструє вільне володіння навчальним матеріалом. Основні положення, поняття і категорії відтворені на достатньо високому рівні. Зауважень до оформлення немає. Реферат має чітко визначену структуру. Однак в одному з розділів може бути присутня фрагментарність знання, неспроможність на високому рівні використовувати наукову методологію щодо аналізу актуальних проблем дисципліни.
- A-5 Реферат відповідає всім вимогам даного виду робіт. Має чітко визначену структуру і завершений характер, характеризується науковим стилем. Містить посилання на новітні теоретичні джерела. Текст свідчить про творчі здібності студента, схильність до самостійної науково-дослідницької роботи.

9. Рекомендована література

Базова (основна) література:

1. Амелин В.Н. Социология политики. – М., 1992. – 183 с.
2. Баньковская С.П. Инвайронментальная социология / С.П. Баньковская - Рига, «Зинатне», 1991. -130 с.
3. Бебик В.М., Головатий М.Ф., Ребкало В.А. Політична культура сучасної молоді / В.М. Бебик, М.Ф. Головатий, В.А. Режкало. – К. : А.Л.Д., 1996. – 112 с.
4. Демків О. Б. Соціологія права і девіантної поведінки. Навч. посіб. — Л.: ВЦ ЛНУ, 2007. — 124 с
5. Демків О. Б. Соціологія права і девіантної поведінки. Навч. посіб. — Л.: ВЦ ЛНУ, 2007. — 124 с.
6. Димитрова Л. М. Соціологія управління та організації: Навч. посіб. — К.: Ліра-К, 2005. — 152 с.
7. Димитрова Л. М. Соціологія управління та організації: Навч. посіб. — К.: Ліра-К, 2005. — 152 с.
8. Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії // Відп. ред. Ю.І.Римаренко, І.Ф.Курас. - Київ, 1993. - 800 с.
9. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології (від античності до початку ХХ ст.). — К.: Либідь, 1993. — 336 с.
- 10.Злобіна О., Тихонович Вс. Суспільна криза і життєві стратегії особистості. — К.: Стилос, 2001. — 238 с.
- 11.Исаев Б. А. Социология в схемах и комментариях. — СПб.: Питер, 2008. — 224 с.
- 12.Катаев С. Л. Сучасне українське суспільство: Навч. посіб. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 200 с.
- 13.Коваліско Н. В. Основи соціальної стратифікації: Навч. посіб. — Л.: Магнолія, 2007. — 328 с
- 14.Козловець Є. А. Соціологія: Словник термінів і понять. — К.: Кондор, 2006. — 372 с
- 15.Культура-суспільство-особистість: Навч. посіб./За ред. Л. Скоко-вої. — Ін-т соціології НАН України, 2006. — 396 с.
- 16.Лапан Т. Д. Історія соціології: Навч. посіб. — Л.: ВЦ ЛНУ, 2007. — Ч. 1. — 236 с.
- 17.Лапан Т. Д. Історія соціології: Навч. посіб. — Л.: ВЦ ЛНУ, 2007. — Ч. 1. — 236 с.
- 18.Лاپин Н. И. Общая социология: Хрестоматия. — М.: Высшая школа, 2006. — 783 с.

19. Лапин Н. И. Эмпирическая социология в Западной Европе: Учеб. пособ. — М.: ГУ ВШЭ, 2004. — 383 с.
20. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. вид. /За загальн. ред. Яртися А.В., Фендрика С.М., Черепанової С.О. — Львів: Світ, 1994. — 496 с.
21. Овчаренко В. И., Грицанов А. А. Социологический психологизм. Критический анализ. — Минск: Вышэйшая школа, 1990. — 205 с.
22. Піча В.М., Черниш Н.Й., Кондратик Л.Й. З історії української соціологічної думки. - Львів.: Вид-во УАД. 1995. - 64 с.
23. Социология: Энциклопедия /Сост А.А. Грицанов, В.Л. Абушенко, Г.М. Евелькин, Г.Н.Соколова, О.В. Терещенко. — Мн.: Книжный Дом, 2003. — 1312 с.
24. Соціальні виміри суспільства: 36. наук, праць. — К.: Ін-т соціології НАН України, 2006. — Вип. 9. — 360 с
25. Соціальні виміри суспільства: 36. наук, праць. — К.: Ін-т соціології НАН України, 2007. — Вип. 10. — 428 с.
26. Соціальні структури і особистість: дослідження Мелвіна Л. Кона і його співпрацівників/Пер. з англ. за наук. ред. В. Хмелька. — К.: Вид. дім "Києво-Могилянська Академія", 2007. — 559 с
27. Соціологічна теорія: Традиції та сучасність: Навч. посіб./За ред. А. Ручки. — К.: Ін-т соціології НАН України, 2007. — 363 с.
28. Соціологія: Навч. посіб./За ред. С. Макеева. — К.: Знання, 2005. — 455 с.
29. Соціологія: Підручник для студ. ВНЗ/Під ред. В. Городяненка. — К.: Академія, 2002. — 560 с.
30. Соціологія: Терміни, поняття, персоналії/За ред. В. Пічі. — К.: Каравела; Л.: Новий Світ-2000, 2002. — 480 с
31. Тьоніс Ф. Спільнота та суспільство/Пер. з нім. Н. Комарова, О. Погорілий. — К.: Дух і літера, 2005. — 262 с.
32. Українське суспільство 1992—2007. Динаміка соціальних змін/За ред. В. Ворони, М. Шульги. — К.: Ін-т соціології НАН України, 2007. — 520 с
33. Український соціум: інтеграція інтелектуального потенціалу/За ред. В. Врублевського. — К.: Ін-т соціології НАН України, 2005. — 396 с
34. Фролов С. С. Социология. — М.: Гардарики, 2007. — 344 с.
35. Юрій М. Ф. Соціологія: Підручник. — К.: Кондор, 2007. — 288 с.

Допоміжна література:

36. Герасимчук А. А. Соціологія: Навч. посібник / А. А. Герасимчук, Ю. І. Палеха, О. М. Шиян. – 4-е вид., випр. й доп. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 246 с.
37. Гіденс Ентоні. Соціологія / Гіденс, Ентоні ; Пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник ; Наук. ред. пер. О. Іващенко. – К. : Основи, 1999. – 726 с. Назва з екрану.
38. Горшков М. К., Шереги Ф. Э. Прикладная социология: Методология и методы: интерактивное учебное пособие. – М. : Ин-т социологии РАН, 2011.
39. Дворецька Г. В. Соціологія : Навч. посібник. - Вид. 2-ге, перероб. і доп. / Г. В. Дворецька. – К. : КНЕУ, 2002. – 472 с.
40. Жоль К. К. Соціологія : Навч. посібник. / К. К. Жоль. – К. : Либідь, 2005. – 440 с.
41. Здравомыслов А. Г. Общая социология. Хрестоматия. / А. Г. Здравомыслов, Н. И. Лапин. – М. : Высш. шк., 2006. – 783 с.
42. Кузьменко Т. М. Соціологія : Навч. посібник. / Т. М. Кузьменко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 320 с.
43. Лукашевич М. П. Соціологія праці : Підручник. / М. П. Лукашевич. – К. : Либідь, 2004. – 440 с.
44. Примуш М. В. Загальна соціологія : Навч. посібник. / М. В. Примуш. – К. : Професіонал, 2004. – 590 с.
45. Сірий Є. В. Соціологія : загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії : Навчальний посібник / Є. В. Сірий. – К. : Атіка, 2004. – 480 с.
46. Танчин І. Соціологія : Навч. посібник / І. Танчин. – Львів : УАД, 2005. – 360 с.
47. Черняк Е. М. Социология семьи. / Е. М. Черняк. – М. : ИТК «Дашков и К», 2004. – 238 с.
48. Шафранов-Куцев Г. Ф. Социология. / Г. Ф. Шафранов-Куцев. – Тюмень : Лаборатория мультимедиа ТюГУ, 2007. – 1000 с.
49. Юрій М. Ф. Соціологія культури: Навч. посібник. / М. Ф. Юрій. – К. : Кондор, 2006 – 302 с.

Інтернет-ресурси:

50. Вербець В. В. Соціологія : Навч. посібник. [Електронний ресурс] / В. В. Вербець, О. А. Субот, Т. А. Христюк. – К. : Кондор, 2009. – 550 с. – Режим доступу до джерела :

- <http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/sotsiologiya - verbets vv> – Назва з екрану.
51. Герасимчук А. А. Соціологія : Навч. посібник [Електронний ресурс] / А. А. Герасимчук, Ю. І. Палеха, О. М. Шиян. – 4-е вид., випр. й доп. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 246 с. – Режим доступу до джерела : <http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/sotsiologiya - gerasimchuk aa> – Назва з екрану.
52. Гіденс Ентоні. Соціологія [Електронний ресурс] / Гіденс, Ентоні ; Пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник ; Наук. ред. пер. О. Іващенко. – К. : Основи, 1999. – 726 с. – Режим доступу до джерела : <http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/sotsiologiya - odens entoni> – Назва з екрану.
53. Горшков М. К., Шереги Ф. Э. Прикладная социология: Методология и методы: интерактивное учебное пособие. – М. : Ин-т социологии РАН, 2011, 1 CD ROM. – Режим доступу до джерела : http://www.isras.ru/files/File/Prikl_Soc_full.pdf
54. Дворецька Г. В. Соціологія : Навч. посібник. - Вид. 2-ге, перероб. і доп. [Електронний ресурс] / Г. В. Дворецька. – К. : КНЕУ, 2002. – 472 с. – Режим доступу до джерела : <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-67.html> – Назва з екрану.
55. Жоль К. К. Соціологія : Навч. посібник. [Електронний ресурс] / К. К. Жоль. – К. : Либідь, 2005. – 440 с. – Режим доступу до джерела : <http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/sotsiologiya - zhol kk> – Назва з екрану.
56. Здравомыслов А. Г. Общая социология. Хрестоматия. [Електронний ресурс] / А. Г. Здравомыслов, Н. И. Лапин. – М. : Высш. шк., 2006. – 783 с. – Режим доступу до джерела : http://mirknig.com/knigi/guman_nauki/1181374787-obschaya-sociologiya-hrestomatiya.html – Назва з екрану.
57. Кузьменко Т. М. Соціологія : : Навч. посібник. [Електронний ресурс] / Т. М. Кузьменко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 320 с. – Режим доступу до джерела : <http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/sotsiologiya - kuzmenko tm> – Назва з екрану.
58. Лукашевич М. П. Соціологія праці : Підручник. [Електронний ресурс] / М. П. Лукашевич. – К. : Либідь, 2004. – 440 с. – Режим доступу до джерела : <http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/sotsiologiya pratsi - lukashevich mp> – Назва з екрану.

- 59.Примуш М. В. Загальна соціологія : Навч. посібник. [Електронний ресурс] / М. В. Примуш. – К. : Професіонал, 2004. – 590 с. – Режим доступу до джерела : http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/zagalna_sotsiologiya_-_primut_mv – Назва з екрану.
- 60.Сірій Є. В. Соціологія : загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії : Навчальний посібник [Електронний ресурс] / Є. В. Сірій. – К. : Атіка, 2004. – 480 с. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/17810409/sotsiologiya/sotsiologiya_-_siriyy_yev – Назва з екрану.
- 61.Танчин І. Соціологія : Навч. посібник / І. Танчин. – Львів : УАД, 2005. – 360 с. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/17810409/sotsiologiya/sotsiologiya_-_tanchin_i3
- 62.Черняк Е. М. Социология семьи. [Електронний ресурс] / Е. М. Черняк. – М. : ИТК «Дашков и К», 2004. – 238 с. – Режим доступу: <http://mirknig.com/knigi/psihologiya/1181203667-sociologiya-semi.html> – Назва з екрану.
- 63.Шафранов-Куцев Г. Ф. Социология. Электронный ученик. / Г. Ф. Шафранов-Куцев. – Тюмень : Лаборатория мультимедиа ТюГУ, 2007. – 1000 с.
- 64.Юрій М. Ф. Соціологія культури : Навч. посібник. [Електронний ресурс] / М. Ф. Юрій. – К. : Кондор, 2006 – 302 с. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/sotsiologiya/sotsiologiya_kulturi_-_yuriy_mf – Назва з екрану.